

kavkaške snežnike. Preko njih leti sovjetski enokrovnik (1) ali koraka rdeča vojska (568). Kavkaške srne (13), slikoviti jezdec (400), nekđ. junaki v železnih srajcah (32) ali celo priklenjeni Prometej so znane snovi. Dokaj teže se je bilo poglobiti v veličastno nartsko dav-

nino. Prim. sliko „Sosrukovo rojstvo“, na kateri s kleščami prime Tlepš („Gospod ljudi“, kbd. Vulkan) razbeljenega jeklenega novorojenčka (16).

Ljubljana, 8. II. 1939.

Dr. N. Preobraženski.

TEŽAVE NAŠEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA

ene najvažnejših kulturnih ustanov našega malega naroda

(„Slovenski Narod“ od 23. II. 1939., Let. LXXII., štv. 44.)

Kdor misli, da je namen muzejev samo hraniti in zbirati starožitnosti, pač ne more presoditi, kako velikega pomena so etnografski muzeji za vsak narod in še posebej za male narode, ki morajo posvečati toliko naporov, že za samo dokazovanje, da imajo pravico do obstoja. Etnografski muzej je ena najpotrebnejših kulturnih ustanov našega naroda. Tega ni težko dokazati, saj narodopisne zbirke in sadovi znanstvenega dela narodopisne stroke nudijo osnovo za delo in razvoj umetnikom, slikarjem, muzikom in kulturnim delavcem. Etnografski muzej z vsemi svojimi pridobitvami je temelj za razvoj narodne kulture, zakoreninjene v domačih tleh. Toda etnografski muzej ima svoj poseben pomen že zaradi tega, ker zbira dokaze, ki jih, kakor pravi pesem, hrani narod, ker zbira legitimacije naroda ter njegovega življenja; lahko bi rekli, da ima etnografski muzej propagandni pomen, a besedo propagando je treba v tem primeru razumeti v njenem plemenitem pomenu. Kdo potrebuje več propagande in uveljavljanja v svetu kakor naš mali narod? Svet mora vsaj zvedeti, da živimo, če hočemo, da se bo zanimal za našo usodo in da nam bo priznal tudi pravico do življenja.

Za naš etnografski muzej se je naša javnost doslej mnogo premalo zanimala. Marsikom bi lahko očitali brez-

briznost ali celo krivičnost do pomembne kulturne ustanove. Toda zdaj ni čas za iskanje krivcev; potrebnejše je, da iščemo može, ki bi se lahko zavzeli s svojimi vplivom in neposredno pomočjo za izpopolnitev ter razvoj etnografskega muzeja v Ljubljani.

V vseučiliškem mestu je etnografski muzej neobhodno potreben saj je prav za prav del univerze, kakor n. pr. vseučiliška knjižnica. Zato pa moramo ob tej priliki tudi obžalovati, da je še vedno, po 20 letih obstoja naše univerze, nezasedena stolica za etnologijo na univerzi, čeprav po zakonu obstoja. V drugih vseučiliških mestih v državi predavajo etnologijo redni profesorji. V Beogradu se tej stroki posvečata celo dva profesorja z docentom. Če se ozremo k drugim narodom, nas mora ta pomanjkljivost še tem bolj boleti. Tako imajo n. pr. Finci, eden najmanjših narodov v Evropi, 5 profesorjev za etnologijo. Na nemških univerzah v Nemčiji pa predava etnologijo okrog 70 moči.

Naš etnografski muzej se je razvil leta 1923 iz etnografskega instituta, ki je bil ustanovljen po prizadevanju bivšega ministra dr. Županiča l. 1921. Dr. Županič si je prizadeval, da bi se osamosvojili še drugi muzejski oddelki v samostojne zavode, n. pr. arhiv in prirodoslovni oddelek, ker je to potrebno zaradi smotrenejšega in uspešnejšega

znanstvenega dela. Žal je dosegel samo osamosvojitvev etnografskega muzeja, ki ga upravlja.

Obiskal sem ravnatelja etnografskega muzeja dr. N. Županiča, da bi opozoril javnost na delovanje in pomen kulturne ustanove. Pri prvem obisku našega etnografskega muzeja se ne moreš ubraniti neprijetnega presenečenja. Muzej ima samo eno razstavno dvorano, nekoliko večjo sobo v pritličju na severni strani. Prostor služi za knjižnico, ravnateljevo pisarno ter znanstvenikovo delovno sobo in za skladišče narodopisnega blaga. Ni prostora niti za večjo knjižno omaro. Knjige in revije se ne kupičijo le na mizi, temveč tudi ob nji, na tleh, na naslonjačih in kjer je pač še kaj prostora. Razstavno gradivo je imobilno. Eno vitrino imajo še na hodniku. Mnogo narodopisnega blaga je vskladiščenega, leži v predalih ali je drugače založeno. Ni prostora! Človeka bi začelo dušiti v tej tesnobi, toda „k sreči“ je dvorana tako mrzla da vendar čutiš zrak. Ob dveh velikih oknih klokoče v radiatorjih, a naprava ne deluje.

Vprašal sem g. ravnatelja, ali se kdo kaj zanima za razvoj muzeja in če na pristojnih mestih vedo za te težave. Odgovoril je, da so v Beogradu sicer dovolili dve razstavni sobi, toda dobil jih ni, ker mu jih še niso izpraznili. Velika stiska je v vsem posloju. Prejšnja leta so govorili o nadzidavi muzejskega poslopja za eno nadstropje, toda načrti niso bili uresničeni in tako je etnografski muzej ostal brez primernih prostorov. V proračun pa je že nekajkrat ravnatelj predložil znesek za poslopje etnografskega muzeja, a je bil vselej črtan.

Muzej tudi sicer živetari, ker je zelo slabo dotiran. Prejema le po okrog 30.000 din. v predvojni dobi manj ko 3.000 kron. Težko je reči, ali še katera znanstvena ustanova obstoja z manjšim proračunom. Pri tem pa je treba zlasti

upoštevati, da muzej izdaja svoje znanstveno glasilo, „Etnologa“, ki je v znanstvenem svetu že zelo upoštevan časopis, dalje, da je treba s skromnimi sredstvi kriti stroške za potovanja, za nakupe predmetov, nabirati narodopisno blago itd. Za potovanja ima muzej samo okrog 2.000 din. t. j. manj kot 200 predvojnih dinarjev! Dela za etnografski muzej si pa sploh ne moremo misliti brez potovanj. Strokovnjak mora nabirati gradivo med ljudstvom in idealno bi bilo, da bi poznal slehernno vas na področju muzeja. Ravnatelj provincialnega muzeja je imel za potovanja v predvojnem času 4.000 kron, kar znaša danes v dinarjih preko 40.000.

Vse te težave so pri nas še tem hujše, kar se ne moremo zanašati na mecene. Kako krasen zgled nam nudijo Srbi s svojimi meceni, ki darujejo znanstvenim zavodom tako velikodušno milijone in milijone! V resnici pri nas ni mnogo bogatih ljudi, toda nekaj jih je vseeno in bilo bi jim v čast, če bi vsaj z manjšimi vsotami dokumentirali svojo narodno zavest in razumevanje za kulturne potrebe. Pomisliti je treba, da je etnografski muzej vsaj tako potreben, če ne bolj kakor Narodna galerija ali celo Moderna galerija in ne da bi hoteli komu kaj očitati, moramo reči, da je Narodna galerija po svoji zbirki in primeri z etnografskim muzejem — mednarodna. Seveda je Narodna galerija kulturna ustanova, ki je kulturni narod ne more pogrešati, toda prav zaradi tega se sklicujemo na njo, ker je tudi etnografski muzej vsaj tako potreben. Ob tej priliki opozarjamo samo, da etnografski muzej sprejema starožitnosti, pohištvo, slike, folkloristično blago itd. — a darovalci so zelo redki.

Etnografski muzej mora dobiti primerne prostore! Zahteva po posloju za ta muzej ni neskromna. Za kaj vse trosimo denar! Če ga pa nalagamo v kulturne ustanove, zlasti najpotrebnejše

pač ne more biti vržen skozi okno. Škode, ki jo trpimo zaradi tega, da ne more normalno delovati tako potrebna kulturna ustanova, ne bodo mogli nikdar poplačati z denarjem, ki je odtrgan kulturnim namenom. Idealno bi bilo, da bi muzej dobil dovolj veliko poslopje za smotreno razvrstitev gradiva, tako da bi imela sleherna značilna slovenska pokrajina (n. pr. Prekmurje, Bela Krajina, Koroška, Primorska itd.) svoj oddelek. Muzej bi moral imeti tudi dovolj narodopisnega blaga drugih narodov in zlasti iz neslovenskih pokrajin države, kar je potrebno za raziskovanje domačega gradiva. Prav tako bi moral imeti orodja primitivnih narodov in podobne

pripomočke, da bi znanstvenik lahko raziskoval začetke in razvoj civilizacije. Vzorno bi bilo, če bi muzej dobil poslopje z večjim parkom, da bi lahko uredili tako zvani muzej na prostem, postavili slovenske hiše raznih tipov ter pokazali značilnosti našega narodnega ter kulturnega življenja čim bolj smotreno in učinkovito. Samo po sebi se razume, da bi bil takšen muzej velika vabljenost ne le za strokovnjake, temveč tudi za letoviške goste in dijake ter sploh obiskovalce našega mesta. To zamisel lahko uresničimo brez posebnih težav, če se za njo zavzamejo vsi, ki se morajo zanimati za kulturne ter življenjske potrebe našega naroda.
